

<https://helda.helsinki.fi>

Suomalaisnuorten näkemykset turvapaikanhakijakeskustelussa esitettyihin historiallisiin rinnastuksiin

Rantala, Jukka

2018-04-20

Rantala , J & Veijola , A 2018 , ' Suomalaisnuorten näkemykset turvapaikanhakijakeskustelussa esitettyihin historiallisiin rinnastuksiin ' , Yhteiskuntapolitiikka , Vuosikerta. 83 , Nro 2 , Sivut 147-158 . < <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201804196719> >

<http://hdl.handle.net/10138/320148>

cc_by_nc_nd
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Suomalaisnuorten näkemykset turvapaikanhakijakeskustelussa esitettyihin historiallisiin rinnastuksiin

JUKKA RANTALA & ANNA VEIJOLA

Tutkimuksessa selvittää 131 lukiolaisen suhtautumista uutisointiin, jossa Suomeen tulleet turvapaikanhakijat rinnastettiin toisen maailmansodan aikaisiin evakkoihin ja sotälapsiin. Enemmistö lukiolaisista näki menneisyyden relevantiksi argumentiksi määriteltäessä kantaa tämän päivän pakolaisongelmaan. Osa nuorista kuitenkin katsoi, ettei menneisyyden tulisi vaikuttaa nykypäivän päätöksentekoon.

.....
English summary at the end of the article

Taustaa turvapaikanhakijoiden tulosta Suomeen ja suomalaisten suhtautumisesta heihin

Euroopassa vuosina 2014–2015 alkanut pakolaiskriisi heijastui myös Suomeen. Vuosina 2010–2014 Suomeen pyrki vuosittain 3 000–4 000 turvapaikanhakijaa (Maahanmuuttovirasto 2014a; 2014b), mutta vuonna 2015 heidän määränsä kymmenkertaistui ja turvapaikanhakemusten käsittelyajat venyivät (Euroopan muuttoliikeverkosto 2017, 47). Suomeen saapui vuoden 2015 aikana yli 32 000 turvapaikanhakijaa (Maahanmuuttovirasto 2015). Tulijat sijoitettiin heitä varten perustettuihin vastaanottokeskuksiin eri puolille Suomea, ja he alkoivat näkyä taajamien katukuvassa (Koistinen 2017).

Tulijat herättivät suomalaisissa voimakkaita reaktioita. Turvapaikanhakijoiden tulosta Suomeen keskusteltiin runsaasti eri medioissa, ja erityisesti sosiaalisessa mediassa käydyn keskustelun

koettiin nostavan esiin ääriäseenteita ja olevan polarisoitunutta (Puustinen & al. 2017, 37, 45). Sanomalehdet uutisoivat etenkin turvapaikanhakijoiden saapumisesta Suomeen sekä turvapaikanhakijoihin liittyvistä turvallisuuskysymyksistä ja kaptartioilmiöstä. Myös turvapaikanhakijoihin liitetty seksuaalinen häirintä ja pakolaiskriisin hoitaminen EU:ssa olivat uutisoinnissa näkyvästi esillä. (Sumuvuori & al. 2016.) Tulijoiden hätä herätti ihmisissä auttamishalua, mutta osa suomalaisista myös nousi näkyvästi vastustamaan maahanmuuttoa. Vuoden 2015 lopulla tehdyn mielipidetutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisista tahtoi rajoittaa turvapaikanhakijoiden pääsyä maahan (Iltalehti 10.10.2015). Turvapaikkahakemusten käsittelyn pitkittyessä joidenkin turvapaikanhakijoiden tekemät laittomuudet ja turvapaikanhakijoihin kohdistuneet rasistiset iskut pitivät aiheita julkisuudessa. Asia oli näkyvästi esillä vielä vuoden 2016 alkupuoliskolla, jolloin keräsimme tutkimusaineistomme.

Julkisessa keskustelussa ja uutisointia koskevissa tutkimuksissa (esim. Greussing & Boomgaarden 2017) käsitteitä turvapaikanhakija ja pakolainen käytetään monesti rinnakkain avaamatta niiden

Tutkimus on kirjoitettu osana Suomen Akatemian rahoittamaa konsortiota "Kohti tiedonalakohtaista ajattelua lukiossa: Historian tekstitaitojen hallinta, oppiminen ja arviointi", projektinumerot 294491 ja 294490.

merkityksiä. Turvapaikanhakija tulee maahan hakemaan suojelua, kuten ne 32 000 vuonna 2015 Suomeen tullutta henkilöä, joiden kohtelua käsiteltiin paljon tiedotusvälineissä. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneesta henkilöstä tulee pakolainen. Aineistokeruussa käyttämässämme teksteissä ja tehtävänannossa sekä tutkimukseen osallistuneiden nuorten kirjoituksissa käsitteitä käytettiin rinnakkain. Raportoinnissa käytämme aineistossamme kulloinkin käytettyä käsitettä.

Maahanmuuttokeskustelun ilmapiiirissä on tapahtunut viime vuosina kärjistymistä ja polarisointumista. Vuodenvaihteessa 2016–2017 suomalaisille teetetyn kyselyn mukaan 68 prosenttia kansalaisista koki, että maahanmuuttokeskustelussa tulee esiin vain ääripäiden näkemykset. Mielipidekyselyn mukaan lähes puolet suomalaisista myös koki, etteivät he voi ottaa osaa keskusteluun turvapaikanhakijoista ilman leimaantumisen pelkoa. (Puustinen & al. 2017, 37, 45.) Myös suomalaisten nuorten näkemyksissä maahanmuuttoa kohtaan on havaittavissa kaksinaapaistumista (Myllyniemi 2017, 77). Yhä useampi suomalaisnuori tuntee henkilökohtaisesti maahanmuuttajia, ja heidän asenteensa maahanmuuttoa kohtaan ovat arkipäiväistyneet. Samaan aikaan kuitenkin myös yhä useampi nuori suhtautuu ulkomaalaisten tuloon Suomeen torjuvasti: vuonna 2014 kielteisesti maahanmuuttoon suhtautui 33 prosenttia nuorista, mutta kahta vuotta myöhemmin jo 39 prosenttia. Ennen turvapaikanhakijamäärän rajua kasvua tehdyissä Nuorisobarometrin haastatteluissa 46 prosenttia 15–29-vuotiaista nuorista vastusti ajatusta, että Suomen tulisi ottaa nykyistä enemmän pakolaisia. (Myllyniemi 2015, 80; Myllyniemi 2017, 74, 77.) Vastaavaa kysymystä ei Nuorisobarometreissa ole esitetty vuoden 2014 jälkeen. Nuorten suhtautumisen muutos maahanmuuttokysymyksessä viittaa kuitenkin nuorten asenteiden jyrkentymiseen myös pakolaiskysymyksessä.

Media on muokannut suomalaisten asenteita turvapaikanhakijakysymyksessä. Pakolaiskriisin syventyessä tiedotusvälineiden kiinnostus aiheeseen lisääntyi. Monissa Euroopan maissa asiasta uutisointi oli vilkkainta syksyllä 2015 ja alkuvuodesta 2016 (esim. Greussing & Boomgaarden 2017, 1759), jolloin Suomessakin turvapaikanhakijoiden määrät olivat suurimmillaan (Maahanmuuttovirasto 2017). Suomessa varsinkin sosiaalinen media on ollut nostattamassa pakolaisvastaisuutta (Horsti & Nikunen 2013, 494; ks. Pantti 2016). Vain joka neljäs suomalainen silti pitää so-

siaalista mediaa luotettavana. Sen sijaan lähes 70 prosenttia suomalaisista luottaa lehdistöön. (Eurobarometri 2014, 9.)

Syksyllä 2015 turvapaikanhakijoista käydyssä keskustelussa menneisyys oli näkyvästä esillä erilaisten rinnastusten muodossa. Menneisyysrinnastuksissa esiin nousi vahvasti toisen maailmansodan aikaiset tapahtumat, kuten Ruotsiin ja Tanskaan lähetetyt sotalapset sekä Neuvostoliitolle menetettyiltä alueilta kotoisin olleiden ihmisten asuttaminen Suomen uusien rajojen sisäpuolelle. Näitä toisen maailmansodan aikaisia tapahtumia käytettiin vuosien 2015–2016 turvapaikanhakijakeskusteluissa esimerkkeinä siitä, miten suomalaiset ovat aiemminkin selvinneet vastaavan kaltaisista ilmiöistä sekä saaneet menneisyydessä apua naapurimailtaan. Menneisyyteen rinnastaminen ilmeni myös keskustelussa katupartioista. Mediassa katupartiot rinnastettiin 1930-luvun äärioikeistolaiseen liikehdintään. Niiden pelättiin kasvattavan vastakkainasettelua suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä (ks. Suomen Kuvalehti 14.1.2016).

Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimustehtävä

Artikkelissamme selvitämme, miten suomalaisnuoret suhtautuvat julkisuudessa esitettyihin rinnastuksiin, joissa edellä mainitut suomalaisen menneisyysnarratiivin osatekijät liitettiin turvapaikanhakijoita koskeneeseen keskusteluun. Tutkimme myös, miten nuoret näkevät menneisyyden kytkeytyvän tämän päivän ratkaisuihin turvapaikanhakijakysymyksen kaltaisissa aiheissa ja miten he perustelevat menneisyyden avulla, tuleeko turvapaikanhakijoita vastaanottaa Suomeen. Tarkastelemme lisäksi, reagoivatko tutkimuksemme osallistuneet nuoret turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen yhtenäisesti vai esiintyykö paikkakuntien ja koulujen välillä eroja.

Osallistujat

Valitsimme kohderyhmäksi lukioissa opiskelevat 16–18-vuotiaat nuoret. Suomessa noin puolet ikäluokasta jatkaa peruskoulusta lukioon, jonka tehtävä on valmistaa korkeakouluopintoihin. Tutkimusten mukaan kaikkein maahanmuuttokriittisimpiä ovat henkilöt, joiden koulutustaso on matala (esim. Myllyniemi 2017, 75). Lisäksi 16–17-vuotiaiden nuorten on havaittu suhtautuvan kielteisemmin maahanmuuttajien oi-

keuksiin kuin heitä vanhempien nuorten (Eskelinen & al. 2017, 142). Tyttöjen asenne maahanmuuttajiin on yleisesti ottaen positiivisempi kuin poikien. Erityisesti maahanmuuttokriittisten tai suorastaan rasististen nuorten sukupuolijakauma on hyvin selvä: heistä 90 prosenttia on poikia. (Myllyniemi 2017, 74–76; ks. Myös Eskelinen & al. 2017, 142; Mehtäläinen & al. 2017, 17–18.) Valitsimme tutkimukseemme sellaisen joukon 16–18-vuotiaita nuoria, joiden joukossa on tyttöjä ja poikia ja jotka lukioden sisäänpääsykeskiarvojen mukaan edustavat eritasoisia opiskelijaryhmiä.

Lukiolaisten valintaa tutkimusjoukoksi perustelimme sillä, että lukion opetussuunnitelman mukaan historianopetuksessa erityisenä tarkastelun kohteena pitäisi olla menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opiskelijan odotetaan historian opintojen aikana rakentavan historiatietoisuuttaan. (Opetushallitus 2003, 176; Opetushallitus 2015, 170.)

Historiatietoisuus ja siihen kytkeytyvä tulevaisuusorientaatio ovat olleet näkyvästi esillä 2000-luvun opetussuunnitelmissa (Opetushallitus 2003, 176; Opetushallitus 2004, 224; Opetushallitus 2014, 24, 257, 415; Opetushallitus 2015, 170). Yksilön historiatietoisuus rakentuu sekä tiedollisesta että kokemuksellisesta ulottuvuudesta (Karlsson 2004, 45). Historiatietoisuus voi olla eri tasoista sen mukaan, kuinka ihminen käyttää menneisyysaspektia ajattelunsa apuvälineenä (Rüsen 2004). Lukion opetussuunnitelmassa oppimisen tavoitteeksi on asetettu, että opiskelija näkisi nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana (Opetushallitus 2003, 176).

Lukion historianopetuksen tavoitteeksi on myös nostettu historiallisen tiedon yhteiskunnallisen käytön tarkastelu sekä oman ajan maailman ja sen muutosprosessien ymmärtäminen (Opetushallitus 2015, 170). Ryhmien välisissä konflikteissa yhteisön menneisyyskertomukset voivat toimia sovun säilyttäjinä mutta myös vastakkaisuuksien kärjistäjinä (Bar-Tal & Salomon 2006). Suomalaiseen menneisyyskertomukseen kuuluu oleellisesti narratiivi selviytymisestä toisesta maailmansodasta ja siirtoväen asuttamisesta (Ahonen 1998, 73–89; Torsti 2012, esim. 99–101). Näitä teemoja myös opiskellaan lukion historian kaikille pakollisilla kursseilla.

Tutkimukseemme osallistui opiskelijaryhmiä viidestä lukiosta. Näistä kolmessa lukiossa sisäänpääsykeskiarvoraja oli yli 9, ja niihin opiskelemaan pääsevät vain parhaiten peruskoulunsa suorittaneet opiskelijat. Kahteen muuhun lukioon vaadittiin peruskoulun välttävää tai tyydyttävää suorittamista. Näissä lukioissa opiskelijoiden osaamistaso voikin olla hyvin heterogeeninen, sillä erityisesti pienempien paikkakuntien lukioissa opiskelee niin peruskoulun päättötodistuksella mitattuna erinomaisen opintomenestyksen omaavia opiskelijoita kuin juuri sisäänpääsykeskiarvorajan saavuttaneita. Lukion päättövaiheeseen sijoittuvassa kansallisessa ylioppilastutkinnossa kolmen sisäänpääsykeskiarvorajaltaan korkean lukion opiskelijat eroavat kahdesta muusta lukiosta paremmilla tuloksillaan. Korkean sisäänpääsykeskiarvorajan omaavista lukioista kaksi sijaitsee Helsingin seudulla ja yksi Sisä-Suomessa (käytämme Sisä-Suomen käsitettä koulujen tunnistettavuuden välttämiseksi). Muiden kahden lukion opiskelijat olivat Sisä-Suomesta, kuten taulukosta 1 ilmenee.

Kaikilla tutkimuskoulujemme paikkakunnilla oli vastaanottokeskuksia, jonne oli sijoitettu turvapaikanhakijoita. Suuressa kaupungissa uudet turvapaikanhakijat eivät kuitenkaan näkyneet katukuvassa samalla lailla kuin pienemmillä paikkakunnilla, jossa turvapaikanhakijoiden osuus oli kantaväestöön nähden suurempi. Tutkimukseemme osallistuneen Sisä-Suomessa sijaitsevaan noin 20 000 asukkaan kaupunkiin sijoitettiin turvapaikanhakijoita väkilukuun suhteutettuna kaksinkertainen määrä (0,86 prosenttia väkiluvusta) verrattuna Sisä-Suomessa sijaitsevan yli 100 000 asukkaan kaupunkiin (0,40 prosenttia väestöstä). Kaikkiaan vuonna 2015 turvapaikanhakijoita oli Suomessa 0,59 prosenttia väkiluvusta, mikä on suunnilleen samaan luokkaan kuin Saksassa, mutta huomattavasti suurempi osuus kuin esimerkiksi Belgiassa tai Britanniassa (ks. Sumuvuori & al. 2016, 36; Jauhiainen 2017, 25). On kuitenkin huomattava, ettei maahanmuuttajien määrä itsessään ole tärkein maahanmuuttoasenteisiin vaikuttava tekijä (Mähönen & Celikkol 2017, 125).

Keräsimme uutisten analyysitehtävällä tutkimusaineiston maaliskuun 2016. Jukka Rantala keräsi aineiston Etelä-Suomesta ja Anna Veijola Sisä-Suomesta. Aineistonkeruuta ennen olimme kertoneet lukiolaisryhmien opettajille tutkimuksestamme ja hankkineet kouluilta tutkimusluvut. Aineistonkeruussa kerroimme opiskelijoille tutkimuksemme taustoja ja avasim-

Taulukko 1. Aineistonkeruussa mukana olleet koulut

	Aineistonkeruuseen osallistuneiden opiskelijoiden määrä N = 131	Koulun luonnehdinta (suuri kaupunki = yli 100 000 asukasta; pieni kaupunki = noin 20 000 asukasta)	Maantieteellinen sijoittuminen
Koulu 1	42	Suuren kaupungin lukio, sisään pääsyn keskiarvoraja yli 9	Etelä-Suomi, Helsingin seutu
Koulu 2	27	Suuren kaupungin lukio, sisään pääsyn keskiarvoraja yli 9	Etelä-Suomi, Helsingin seutu
Koulu 3	19	Suuren kaupungin lukio, sisään pääsyn keskiarvoraja yli 9	Sisä-Suomi
Koulu 4	18	Suuren kaupungin lukio, sisään pääsyn keskiarvoraja alle 7	Sisä-Suomi
Koulu 5	25	Pienen kaupungin lukio, sisään pääsyn keskiarvoraja noin 7	Sisä-Suomi

Taulukko 2. Aineistonkeruussa käytetyt tekstit

	Median muoto	Media ja julkaisuaika	Tekstin kuvaus
Lähde 1	Sanomalehti	Ilta-Sanomat 1.9.2015	Artikkeli siitä, miten toisen maailmansodan seurauksena kotinsa Neuvostoliitolle menettäneiden siirtoväen edustajat suhtautuvat turvapaikanhakijoihin.
Lähde 2	Sanomalehti	Pohjalainen 9.9.2015	Alueellisen maahanmuuttotyön johtajan yleisönosastokirjoitus, jossa hän painottaa Suomen aiemminkin auttaneen pakolaisia ja käyttää rinnastusta suomalaisiin sotilapsiin.
Lähde 3	Sähköinen media	Yleisradion uutiset 3.12.2015	Sähköisellä foorumilla julkaistu artikkeli, jossa suomalaisilta sotaveteraaneilta kysyttiin heidän suhtautumistaan turvapaikanhakijoihin.
Lähde 4	Sähköinen media	Helsingin Sanomat, digitaalinen 15.1.2016	Nimimerkillä kirjoittavan henkilön kannanotto lehdessä aiemmin julkaistuun kirjoitukseen, joka käsitteli katupartioita. Kirjoittaja rinnastaa yleisönosastokirjoituksessaan katupartiot 1930-luvun äärioikeistolaiseen liikehdintään.

me lyhyesti aineistonkeruussa käyttämäämme tehtävää. Koulussa 1 yksi opiskelijaryhmä oli tästä poikkeus, sillä ryhmän oma opettaja toteutti aineistonkeruun.

Aineistonkeruussa käytetty tehtävä

Aineisto kerättiin analyysitehtävällä. Valitsimme neljä turvapaikanhakijoita käsittelevää tekstiä, ja annoimme ne opiskelijoille analysoitavaksi. Olimme lyhentäneet tekstejä niin, että opiskelijat ehtivät oppitunnin aikana perehtyä niihin ja laatia kirjalliset vastauksensa teksteistä laatimiimme kysymyksiin. Sosiaalisen median rooli maahanmuutokeskustelussa on keskeinen. Mari Maasillan (2012, 23–24) mukaan nykyisen maahanmuutokriittisen keskustelun voidaan sanoa syntyneen sosiaalisen median keskusteluista. Hän kuitenkin

painottaa, miten perinteinen media ja sosiaalinen media ruokkivat toisiaan. Vaikka sosiaalinen media on vaikuttanut huomattavasti turvapaikkakeskusteluun ja sen polarisoitumiseen, valitsimme luettavaksi aineistoksi Helsingin Sanomien keskustelupalstalla ollutta kirjoitusta lukuun ottamatta sanomalehtien ja Yleisradion julkaisemia tekstejä.

Valitsimme neljä tekstiä, joiden julkaisukanavat ja sisältö on kuvattu taulukkoon 2. Tekstit edustivat tyypillisiä tekstejä, joissa turvapaikanhakijoiden tuloa tai tilannetta tarkasteltiin Suomen historian valossa. Teksteissä esitetyt asenteet turvapaikanhakijoita kohtaan vaihtelivat positiivisista neutraaleihin ja varovaisen negatiivisiin.

Annoimme opiskelijoille tehtäväksi perehtyä kuhunkin tekstiin ja pohtia, mihin historian tapahtumiin tai ilmiöihin siinä viitataan ja miten

tekstissä suhtaudutaan turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen.

Varsinaiset analyysitehtävät, joihin opiskelijoiden laativat kirjalliset vastauksensa olivat seuraavat:

- 1) Analysoi oheisten pakolaiskeskusteluun liittyvien lähteiden avulla, miten historiaa (menneisyyttä) käytetään tämän päivän ratkaisujen perusteleamiseen.
- 2) Pitäisikö sinusta historian valossa Suomen ottaa vastaan pakolaisia? Perustele.

Ensimmäisellä tehtävällä selvitimme, miten opiskelijat huomaavat kirjoittajien intentiot ja historian käyttämisen kirjoittajien omien näkemysten perusteleamiseen. Toisella tehtävällä tutkimme vastaajien historiatietoisuutta eli sitä, miten he perustelevat tämän päivän ratkaisuja menneisyyden avulla ja millainen tulevaisuushorisontti heille näin avautuu.

Yhtä 17 opiskelijan ryhmää lukuun ottamatta kaikki tutkimukseemme valitut ryhmät opiskelivat aineistonkeruuvaiheessa Suomen historian käännekohtia käsittelevää kurssia, jossa käsiteltiin Suomen selviytymistä toisesta maailmansodasta. Opiskelijoilla oli siten tuoreessa muistissa uutisoinnissa käytetyt rinnastuksen Suomen historiaan. Muista poikkeava ryhmä opiskeli aineistonkeruun aikaan kurssia Kansainväliset suhteet, jossa keskitytään erityisesti 1900-luvun ja nykypäivän Euroopan ja maailman historiaan.

Aineiston analysointi

Analysoimme aluksi, tunnistivatko opiskelijat heille annetuissa teksteissä esiintyneet turvapaikanhakijatilanteeseen rinnastetut historiatapahtumat. Arvioimme, osaavatko vastaajat liittää lähteissä käsitellyt menneisyyden ilmiöt oikeaan historialliseen kontekstiin. Kunkin lähteen yhteydessä opiskelijoiden piti lyhyesti vastata, mihin historian tapahtumiin tai ilmiöihin kirjoituksessa viitataan. Vastausten perusteella totesimme, että opiskelijat osasivat hyvin kytkeä lähteissä 1–3 käsitellyt sotaveteraanit, sotalapset ja siirtoväen asuttamisen historialliseen kontekstiin. Kouluopintojen ohella nämä teemat nousevat esiin muun muassa kotien muistelukerronnasta ja viihdekulttuurista. Suomen selviytyminen itsenäisyyttä menettämättä toisesta maailmansodasta on myös tärkeä osa suomalaista menneisyyşkertomusta, johon valtaosa suomalaisista samaistuu (Rantala 2011; Ran-

tala 2012; Wolnik & al. 2017). Sen sijaan lähde 4 ja sen kontekstualisointi aiheutti ongelmia monille vastaajille. Siinä kirjoittaja varoitti, että turvapaikanhakijoiden kontrollointiin perustetut katupartiot voivat johtaa samanlaisiin laittomuuksiin ja väkivaltaan mitä äärioikeistolainen Lapuan liike harjoitti 1930-luvulla. Kaikki opiskelijat eivät ymmärtäneet, mihin tämän päivän katupartiot rinnastettiin tässä tekstissä. Vaikka kouluopetuksessa tarkastellaan 1930-luvun äärioikeistolaista liikehdintää, muualla historiakulttuurissa se on jäänyt vähälle käsittelylle. Se ei olekaan samalla tavalla osa kansallista menneisyyşkertomustamme kuin esimerkiksi toisen maailmansodan tapahtumat.

Tämän jälkeen tarkastelimme, opiskelijoiden vastauksia tehtävään, jossa heitä pyydettiin analysoimaan annettujen tekstien avulla, miten historiaa käytetään tämän päivän ratkaisujen perusteleamiseen. Luokittelimme opiskelijoiden vastaukset historian käyttöön liittyvien näkemysten perusteella. Osassa opiskelijoiden vastauksista oli nähtävissä useampaan luokkaan kuuluvia asioita. Luokittelimme kuitenkin vastauksen vain yhteen luokkaan sen mukaan, mikä näkemys esiintyi vahvimmin vastauksessa. Vastaajien näkemykset jakautuivat kolmeen ryhmään: 1) näkemys historiasta argumenttien tukena, 2) näkemys historiasta tämän päivän ratkaisujen perusteluna, 3) historiasta ei jäsentynyttä näkemystä. Ensimmäiseen ryhmään (29 % vastauksista) kuuluvat lukiolaisien vastaukset, joista ilmenee vastaajan tiedostavan, että historiaa voidaan käyttää eri kantojen perusteleamiseen. Toiseen ryhmään (60 % vastauksista) kuuluvat vastaukset, joissa vastaaja ottaa kantaa historian käyttöön tässä päivässä. Kolmanteen ryhmään (10 % vastauksista) sijoitimme vastaukset, joissa vastaaja toistaa lähteiden informaatiota kytkemättä sitä varsinaiseen kysymykseen tai jossa vastaaja kertoo historiaa käytettävän väärin selettämättä asiaa sen tarkemmin.

Näiden kahden analyysin perusteella meillä oli tietoa siitä, että opiskelijat kykenivät pääsääntöisesti löytämään annetusta aineistosta historiaveraukset ja he hahmottivat lähteissä olevia erilaisia tapoja käyttää historiaa nykypäivän ilmiön perusteleamiseen. Kolmannen, ja tätä artikkelia varten keskeisimmän analyysin teimme siitä, miten opiskelijat suhtautuivat historian valossa pakolaisten vastaanottoon. Luokittelimme opiskelijoiden vastaukset aluksi sen mukaisesti, esitettiinkö niissä pakolaisten vastaanottoa kohtaan myönteinen vai kielteinen kanta. Oman ryhmänsä muodostivat ne

vastaukset, joissa ei otettu selkeää kantaa pakolaisten vastaanottamiseen. Pakolaisten vastaanottamisen lisäksi opiskelijat ottivat kantaa myös historiaan ja sen käyttämiseen tämän päivän ratkaisujen perustelemissä. Osa opiskelijoista perusteli näkemystään vedoten historiaan. Osa opiskelijoista puolestaan ilmaisi, ettei historiaan tule vedota. Lisäksi joissain opiskelijoiden vastauksissa ei historiaa tai menneisyyttä mainittu lainkaan.

Aineistolähtöinen analyysi tuotti yhdeksän luokkaa, jotka kertovat opiskelijoiden kannasta pakolaisten vastaanottamiseen ja historian käytöstä tämän päivän ratkaisujen perustelemissä. Taulukossa 3 kuvaamme luokittelumme.

Tulokset

Enemmistö lukiolaisista näki menneisyyden relevantiksi argumentiksi määriteltäessä kantaa tämän päivän pakolaisongelmaan. Monet heistä katsoivat, että menneisyys velvoittaa suomalaisia auttamaan hädänalaisia ihmisiä samalla lailla kuin suomalaisia autettiin toisen maailmansodan aikana. Osa nuorista löysi menneisyydestä kuitenkin tukea näkemykselleen, jonka mukaan pakolaisia ei pitäisi ottaa Suomeen. Heidän mukaansa tämän päivän turvapaikanhakijat ovat kulttuurisesti kaukana suomalaisista toisin kuin uutisten rinnastuksissa käytetyt siirtoväen edustajat ja sotilaset. Kolmasosa tutkimukseen osallistuneista nuorista pani merkille uutisoinnissa käytetyt histori-

Taulukko 3. Vastaajien kanta pakolaisten vastaanottamiseen ja historian käyttöön tämän päivän ratkaisujen perustelemissä (N = 131)

	Koulu 1	Koulu 2	Koulu 3	Koulu 4	Koulu 5	Yhteensä
Pakolaisia tulisi vastaanottaa Suomeen	30 (72 %)	21 (78 %)	10 (54 %)	10 (56 %)	13 (52 %)	84 (64 %)
• Historian valossa pakolaisia tulisi vastaanottaa Suomeen	24 (57 %)	16 (59 %)	6 (32 %)	3 (17 %)	9 (36 %)	58 (44 %)
• Pakolaisia tulisi ottaa vastaan, mutta historiaan ei tulisi vedota	4 (10 %)	5 (19 %)	2 (11 %)	5 (28 %)	4 (16 %)	20 (15 %)
• Pakolaisia tulisi vastaanottaa, ei perustele menneisyydellä	2 (5 %)	0 (0 %)	2 (11 %)	2 (11 %)	0 (0 %)	6 (5 %)
Pakolaisia ei tulisi vastaanottaa Suomeen	5 (12 %)	1 (4 %)	0 (0 %)	4 (23 %)	8 (32 %)	18 (14 %)
• Pakolaisia ei tulisi vastaanottaa historian valossa	2 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (17 %)	6 (24 %)	11 (8 %)
• Pakolaisia ei pitäisi ottaa Suomeen, eikä historiaan pitäisi vedota	1 (2 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	2 (8 %)	3 (2 %)
• Pakolaisia ei pitäisi ottaa Suomeen, ei perustele menneisyydellä	2 (5 %)	1 (4 %)	0 (0 %)	1 (6 %)	0 (0 %)	4 (3 %)
Ei selkeää kantaa pakolaisten vastaanottamiseen	7 (17 %)	5 (18 %)	8 (42 %)	3 (18 %)	4 (16 %)	27 (21 %)
• Ei ota selkeää kantaa pakolaisten vastaanottamiseen, vetoaa vastauksessa historiaan	2 (5 %)	3 (11 %)	5 (26 %)	1 (6 %)	2 (8 %)	13 (10 %)
• Ei ota kantaa pakolaisten vastaanottamiseen, mutta näkee, ettei historiaan pitäisi vedota	5 (12 %)	2 (7 %)	3 (16 %)	1 (6 %)	2 (8 %)	14 (11 %)
• Ei ota kantaa pakolaisuuteen, ei perustele menneisyydellä	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (6 %)	0 (0 %)	1 (1 %)
Ei vastausta	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (5 %)	1 (6 %)	0 (0 %)	2 (2 %)
Yhteensä	42 (101 %)	27 (100 %)	19 (101 %)	18 (103 %)	25 (100 %)	131

alliset rinnastukset mutta vältti ottamasta kantaa niiden merkitykseen tämän päivän päätöksenteon perusteena.

Tulosten esittelyssä keskityimme pääanalyysimme tuloksiin. Avaamme seuraavaksi opiskelijoiden erilaisia tapoja suhtautua pakolaisten vastaanottamiseen ja menneisyyden käyttöön tämän päivän ratkaisujen perustelmissa.

Vastaajien näkemykset historian käytöstä nyky-päivän päätöksenteossa

Joka neljäs vastaaja piti historiaan vetoamista epäolennaisena. Kaksi kolmasosaa opiskelijoista katsoi kuitenkin, että tämän päivän ratkaisuja tehtäessä menneisyydestä on syytä hakea tukea. Joka kymmenes ei tuonut omaa näkemystään esille. Historiaan vetoamista epäolennaisena pitävät kokivat, ettei historialla ole lainkaan merkitystä tämän päivän ratkaisuissa: ”Syystäkin historia on historiaa ja nyt on hyvä aloittaa puhtaalta pöydältä” (Koulu 4, tyttö). Kysymyksemme siitä, pitäisikö historian valossa Suomen ottaa vastaan pakolaisia, näytti jopa ärsyttävän joitain vastaajia. He kertoivat varsin karun näkemyksensä historian merkityksestä:

Historian ei pitäisi vaikuttaa nykyisiin päätöksiin, aika liikkuu eteenpäin ja niin pitäisi meidänkin sen sijaan, että alamme menneiden nojalla pohtimaan nykyisiä ongelmia. (Koulu 3, tyttö)

Jotkut vastaajat näkivät historian opportunistisesti vain politiikan tekemisen apuvälineenä:

Historialla voi perustella sekä kielteisiä että myönteisiä näkökantoja asioihin, ja usein samalla historiallisella ilmiöllä voi perustella myös täysin vastakkaisia mielipiteitä. (Koulu 1, tyttö)

Osa vastaajista näki menneisyyteen vetoamisen tarpeettomana. Heidän mukaansa menneisyydellä ja nykyisyydellä ei ole perusteltua yhtymäkohtaa eivätkä he näe nykyisyyttä menneisyyden ihmisten tulevaisuudenodotusten tai -ratkaisujen toteutmana. Jotkut vastaajat perustelivat kontekstin erilaisuudella näkemystään, ettei historiaa voi käyttää tämän päivän ratkaisujen perusteluna:

Historiaa voidaan käyttää pragmaattisena perusteluna toiminnalle: ”Toimihan se ennenkin.” Sitä voidaan myös käyttää moraalisenä perusteluna: ”Joskus olitte itse niitä, jotka saivat apua.” Molemmat ovat epätäydellisiä perusteita. Maailma muuttuu, eikä se mikään toimi ikinä välttämättä toimi tänään. (Koulu 1, poika)

Vastaajien kanta pakolaisten vastaanottamiseen
Kaksi kolmasosaa vastaajista oli sitä mieltä, että Suomen tulisi vastaanottaa pakolaisia. Eri koulujen opiskelijoiden näkemykset erosivat kuitenkin toisistaan. Suurimmat koulukohtaiset erot olivat suuren ja pienen kaupungin lukioiden (koulut 2 ja 5) välillä. Koulun 2 opiskelijoista vain yksi vastaaja (4 %) vastusti pakolaisten vastaanottamista, kun koulussa 5 vastustajia oli kahdeksan (32 %). Kouluissa 1, 2, 4 ja 5 oli suhteellisesti yhtä paljon niitä, jotka eivät ilmaisseet kantaansa (16–18 % vastaajista). Koulussa 3 kuitenkin peräti 42 prosenttia vastaajista jätti ottamatta kantaa.

Lukiolaisten vastauksissa näkyi turvapaikanhakijakeskustelun polarisoituminen. Tämä piirtyi sekä opiskelijoiden esittämissä kannoissa että heidän sanavalinnoissaan. ”Elintasopakolaisen” ja ”loisen” käsitteet esiintyivät suhteellisen neutraaleissakin vastauksissa. Neljän opiskelijan vastauksista kielenkäyttö oli silmiinpistävää. Heidän vastauksissaan pakolaiset esiintyivät ”pelkureina”, ”ryöstelijöinä” ja ”raiskajina”. Pakolaisten vastaanottoon kielteisesti suhtautuneissa oli jonkin verran enemmän poikia kuin tyttöjä. Kymmenen poikaa ja seitsemän tyttöä ilmaisivat kielteisen kantansa pakolaisten vastaanottoon. Yksi vastaaja ei merkannut sukupuolta vastaukseensa.

Opiskelijoiden perustelut näkemyksilleen

Valtaosa tutkimukseemme osallistuneista nuorista kannatti pakolaisten ottamista Suomeen. He katsovat historian tehtäväksi muistuttaa ja jopa opettaa ihmisiä menneisyyden tapahtumista:

Mielestäni Suomen pitää ottaa vastaan pakolaisia. Suomi on saanut apua muilta mailta, suomalaiset ymmärtävä pakolaisuuden kokemuksen ja syyt, ja historiassakin toisten auttaminen ja yhteistyöhön pyrkiminen on johtanut hyviin seurauksiin.” (Koulu 3, tyttö)

Jotkut opiskelijat katsoivat historian velvoittavan vastapalvelukseen. He korostivat kuvitteellista velkaa naapurimaillemme, jotka ottivat sotilapsia vastaan toisen maailmansodan aikana. Osa vastaajista taas katsoi historian esimerkin valavan nykyihmisiin uskoa vaikeuksista selviämiseen. He perustelivat kymmenien tuhansien turvapaikanhakijoiden kotouttamisen onnistuvan, koska suomalaiset onnistuivat myös satojen tuhansien siirtoväen edustajien asuttamisessa toisen maailmansodan päättyessä.

Historialliset syiden ohella pakolaisten vastaanottamista puollettiin taloudellisilla syillä: Suomi tarvitsee työntekijöitä, koska sotien jälkeen siirty-

neet suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle. Osa vastaajista jopa puhui hyödyn irti ottamisesta pakolaisuudesta.

Kielteisesti pakolaisten tuloon Suomeen suhtautuvia lukiolaisia oli 18. Heistä suurin osa perusteli historian avulla kantaansa vastaavalla tavalla kuin seuraavan lainauksen kirjoittaja:

Ei, koska tilanne on niin erilainen kuin mitä historiasa on tapahtunut. Ikinä ennen ei olla otettu näin paljon pakolaisia täysin vieraasta kulttuurista ja ympäristöstä. Ihmisillä on esimerkiksi uskontonsa takia radikaalisti poikkeava arvomaailma, joka ei ole historiassa kovin tuttu ilmiö, joten lopputulosta ja erilaisia maahanmuutosta tulevia ilmiöitä on liki mahdotonta ennustaa. (Koulu 5, poika)

Kielteisesti pakolaisten ottamiseen Suomeen suhtautuvat vastaajat perustelivat näkemyksiään kulttuurisilla eroavaisuuksilla. ”Suomen kulttuuri eroaa niin paljon pakolaisten kulttuurista, mikä ajaa heidät tekemään rikoksia”, kuten yksi vastaaja kirjoitti (Koulu 2, poika). Kirjoittaessaan kulttuurisista eroavaisuuksista, opiskelijat vetosivat erityisesti kielen ja uskonnon erilaisuuteen.

Joidenkin opiskelijoiden kielteisen kannan perusteluissa näkyi turvapaikanhakijoiden miesvaltaisuus:

Ylivoimaisesti suurin osa nykyisistä turvapaikanhakijoista on nuoria kykeneviä miehiä. On eettisesti arveluttavaa, että kriisiyhteiskunnan vahvimmat yksilöt hylkäävät uppoavan laivan jättäen naiset, lapset ja vanhukset jälkeensä. (...) On naurettavaa verrata 2. maailmansodan evakotilannetta nykyiseen kriisiin, olihan suurin osa Suomen evakoista lapsiperheitä, kun taas miehet puolustivat maatansa. (Koulu 1, poika)

Taustalla näkyy vastaajan käsitys miehisestä soturikunniasta, joka monilla suomalaisilla liittyy historiakulttuuriimme (ks. Rantala 2011). ”Miltainen on sota, jos omasta maasta juostaan karuun? Suomalaiset kuitenkin aina puolustivat omaa maataan”, yksi vastaajista totesi (Koulu 5, poika). Toinen puolestaan kysyi, eikö turvapaikanhakijamiehiltä voisi edellyttää oman maansa puolustamista henkensä kaupalla kuten suomalais miehiltä (Koulu 1, poika). Tällaisia vastaajia oli aineistossamme kuitenkin vain muutamia.

Tutkimuksen rajoituksista

Opiskelijoiden ilmaisemien näkemysten luotettavuutta saattaa heikentää aineiston kerääminen koulukontekstissa. Kun opiskelijat tiesivät virallisen koulun tukevan suvaitsevaisuutta ja hyväksy-

vää asennetta monikulttuurisuuteen, heidän saattoi olla vaikeaa tuoda esille vastakkaisia mielipiteitään. Etenkin kantaa ottamattomien vastaajien joukossa saattaa olla pakolaisten vastaanottamiseen kielteisesti suhtautuvia opiskelijoita. Todennäköistä onkin, että osa lukiolaisista jätti kantansa ilmaisematta.

Osa opiskelijoista saattoi kokea tehtävänannon korostavan historian merkitystä ja omat historia-tietonsa puutteellisiksi, eivätkä uskaltaneet siksi ottaa asiaan kantaa. Osa vastaajista saattoi kuitenkin kokea turvapaikanhakijakysymyksen niin ristiriitoja herättäväksi, että he sen vuoksi jättivät oman kantansa kertomatta. Näin saattoi käydä varsinkin niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka halusivat välttää leimautumiselta maahanmuuttovastaiseksi.

Tehtävässä käyttämämme tekstit suhtautuivat turvapaikanhakijoihin pääsääntöisesti myönteisesti tai neutraalisti. Tässä tutkimuksessa jää vastaamatta, olisivatko opiskelijat herkemmin tuoneet esille kielteisiä näkemyksiään, jos olisimme valinneet aineistoon avoimesti maahanmuuttovastaisten blogien tai nettifoorumeiden tekstejä, joissa historiaan vedoten rakennetaan poissulkevia nationalistisia narratiiveja (ks. Sakki & Petersson 2016; Sakki & al. 2017). Tutkimusteknisistä ja -eettisistä syistä emme käyttäneet niitä lähteinä. Vihapuhetta sisältävien tekstien antaminen opiskelijoille analysoitaviksi olisi muuttanut tehtävää: oman näkemyksemme tuominen esille olisi muuttanut tehtävän luonnetta; selittämättä jättäminen puolestaan olisi voitu tulkita siten, että tutkijoina sallimme vihapuheen. Voineekin epäillä, että vastaajat suhtautuvat todennäköisemmin turvapaikanhakijoiden Suomeen tuloon jonkin verran negatiivisemmin kuin tuloksemme osoittaa.

Tuloksissamme merkillepantavaa on koulujen erilaiset vastausprofiilit. Etelä-Suomen kouluissa yli 70 prosenttia vastaajista ilmaisi myönteisen kannan pakolaisten vastaanottamiseen. Sisä-Suomen kouluissa myönteisen kannan ilmaiseita oli 20 prosenttiyksikköä vähemmän. Myös Sisä-Suomen koulun 3 vastaajaprofiili on kiinnostava: yksikään vastaaja ei ilmaissut kielteistä kantaa pakolaisten vastaanottamiseen, mutta peräti 42 prosenttia vastaajista jätti kantansa ilmoittamatta.

Tutkimuksemme ei vastaa siihen, mistä erot johtuvat. Kiinnostavaa olisi selvittää, löytyykö yhteiskunnallisen tietämyksen ja asenteiden välillä vastaava yhteys, joka näkyy tuoreessa ICCS-tutkimuksessa, jossa korkea yhteiskunnallisen tie-

tämyksen taso korreloi myönteisiin asenteisiin maahanmuuttajien oikeuksia kohtaan (Mehtäläinen & al. 2017, 17–18). Lisäksi olisi syytä selvittää, miksi Etelä-Suomen koulujen vastaajilla on myönteisempi asenne pakolaisten vastaanottamiseen kuin Sisä-Suomen koulujen opiskelijoilla. Selitys saattaa liittyä opiskelijoiden asennoitumiseen koulujensa opiskelukulttuuriin. Opiskelijoiden tavat ilmaista kantansa saattavat myös liittyä koulun ulkopuolella saatuihin henkilökohtaisiin kokemuksiin. Selitys voi siten liittyä opiskelijoiden sosiaalisiin taustatekijöihin tai turvapaikanhakijoiden näkymiseen paikkakunnalla. Tutkimusaineistomme avulla emme kuitenkaan pysty selittämään paikkakuntien tai koulujen välisiä eroja.

Johtopäätöksiä lukiolaisten historiatietoisuudesta ja suhtautumisesta pakolaisten vastaanottamiseen

Suomalaisnuoret suhtautuivat vuonna 2009 yhteiskunnallista osaamista ja asenteita selvittäneen ICCS-tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien oikeuksiin selvästi kansainvälistä keskiarvoa kielteisemmin. Kolmannes vastaajista suhtautui tuolloin kielteisesti maahanmuuttajien oikeuksiin säilyttää kielensä ja elämäntapansa. (Suoninen & al. 2010, 119). Vuoden 2016 ICCS-tutkimukseen ei sisältynyt nuorten maahanmuuttoasenteisiin kohdistuvaa kyselyä, mutta asiaa selvitettiin alueellisella arvioinnilla. Sen perusteella suomalaisnuorten asenteet maahanmuuttajien oikeuksia kohtaan eivät ole muuttuneet seitsemän vuoden takaisesta mittauksesta. (Mehtäläinen & al. 2017, 16–19). Näihin tuloksiin verrattuna tutkimukseemme osallistuneet lukiolaiset suhtautuivat varsin myönteisesti pakolaisten vastaanottamiseen: vain 14 prosenttia vastaajista ilmoitti vastustavansa pakolaisten vastaanottamista.

ICCS-tutkimuksen kohdejoukkona olivat noin 14-vuotiaat peruskoululaiset, mikä vaikeuttaa vertailua. Suuntaa antavasti voi kuitenkin sanoa, että tutkimukseemme osallistuneet nuoret suhtautuivat varsin myönteisesti turvapaikanhakijoihin verrattuna ICCS-tutkimuksen nuoriin ja vuoden 2015 lopulla aikuisille tehtyyn mielipidemittaukseen (ks. Iltalehti 10.10.2015). Aiempiin tutkimuksiin verrattuna myönteisempi asennoituminen voi johtua siitä, että vastaajamme olivat lukiolaisia, jotka suuntautuvat korkeakouluopintoihin (ks. Eskelinen & al. 2017, 142).

Tutkimuksen aineistonkeruussa käyttämämme tehtävä selvitti lukiolaisten pakolaisasenteiden ohella heidän historiatietoisuuttaan. Tehtävä kytkeytyi opetussuunnitelman aktiivisen kansalaisuuden tavoitteisiin eli opiskelijoiden kykyyn analysoida ajankohtaista yhteiskunnallista keskustelua ja osallistua siihen. Tutkimuksemme valossa lukiolaiset jakautuvat historiatietoisuuden suhteen kahtia: jotkut näkevät menneisyyden selittävän nykyisyyttä; toiset taas pitävät menneisyyttä omana irrallisena saarekkeenaan, jolla ei ole tekemistä nykyisyyden kanssa. Nuorten tulevaisuusorientaatio näkyi heikosti opiskelijoiden vastauksissa. Menneisyys rakentaa tulevaisuushorisonttiamme, ja historianopetuksen tehtävä on rakentaa siltää menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välille. Osa tutkimuksemme osallistuneista lukiolaisista ei nähnyt tätä yhteyttä siten kuin se opetussuunnitelmassa määritellään. Opiskelijoiden näköalattomuus menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden yhteyksien suhteen oli niin voimakasta, että herää epäily, ettei historiatietoisuus ole ollut riittävästi esillä koulujen historianopetuksessa.

Historianopetus ja ennen kaikkea historiakulttuurin muut tuotteet, kuten elokuvat, ovat luo- neet nuoriin uskoa pärjäämiseen nykyisissä ja tule- vissa koettelemuksissa. Taustalla on suomalai- sessa menneisyyskertomuksessa ollut narratiivi selviytymisestä toisessa maailmansodassa (Torsti 2012). Suomen sotiin kytkeytyvällä menneisyys- kertomuksella on kuitenkin kääntöpuolensa. Tut- kimuksessamme osa opiskelijoista korosti kun- niakasta menneisyyttä ja selviytymisen eetosta, jo- ka liittyi nimenomaan kapeassa mielessä suoma- laisiin ja suomalaisuuteen ikään kuin vieraista vai- kutteista puhtaina entiteetteinä.

Maahanmuutosta seuraava kulttuurinen mo- nimuotoistuminen haastaa perinteiset käsitykset kansallisesta identiteetistä (Smeeke & Verkuyten 2015). Kun vielä kaksi vuosikymmentä sitten his- torianopetuksessakin välitettiin kansallista men- neisyyskertomusta, jossa luonnonrikkauksia vailla olevan maan sinnikäs kansa säilyttää itsenäisyyten- sä sodissa ja kehittyy vauraaksi kansakunnaksi, tä- män päivän identiteettikasvatus lähtee kansallisen identiteetin sijasta yksilöiden oman identiteetti- kasvun tukemisesta. Valtaosa kantansa ilmaiseista lukiolaisista olikin valmis ottamaan turvapaikan- hakijoita Suomeen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että myös turvapaikanhakijoiden menneisyys- kertomukset tulee rakentaa osaksi suomalaisuutta.

Tutkijat ovatkin peräänkuuluttaneet tarvetta sisällyttää erilaisia kertomuksia suomalaisuuden kertomukseen (Ahonen 2001; Virta 2017).

Nuorisobarometrien mukaan nuoriso suhtautuu tänä päivänä maahanmuuttajiin luontevasti osana suomalaisuutta, joskin näkemykset ovat polarisoituneet. Maahanmuuttopolitiikkaan sen sijaan nuoret suhtautuvat aiempaa kriittisemmin. Maahanmuuttopolitiikkaan suuntautuva kritiikki

ei silti välttämättä kerro nuorten asenteesta maahanmuuttajia kohtaan. (Ks. Myllyniemi 2017, 77.) Tutkimuksessamme osa vastaajista katsoi turvapaikanhakijoiden olevan kulttuurisesti niin erilaisista lähtökohdista, ettei heitä olisi syytä ottaa Suomeen. Tutkimuksemme vahvistaakin Nuorisobarometreissa esiin tuotua näkemystä asenteiden kaksinaistaumisesta nuorten joukossa.

Saapunut 6.9.2017
Hyväksytty 14.12.2017

KIRJALLISUUS

- Ahonen, Sirkka: Historiaton sukupolvi? Historian vastaanotto ja historiallisen identiteetin rakentuminen 1990-luvun nuorison keskuudessa. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1998.
- Ahonen, Sirkka: Politics of identity through history curriculum: Narratives of the past for social exclusion – or inclusion? *Journal of Curriculum Studies* 33 (2001), 179–194.
- Bar-Tal, Daniel & Salomon, Gavriel: Israeli-Jewish narratives of the Israeli-Palestinian conflict: Evolution, contents, functions, and consequences. S. 19–46. Teoksessa Rotberg, Robert I. (toim.): *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict: History's double helix*. Bloomington: Indiana University Press, 2006.
- Euroopan muuttoliikeverkosto: Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkaraportti. Suomi 2017. Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto, 2017. http://www.emn.fi/files/1522/Politiikkaraportti_FI_EN_final.pdf
- Eskelinen, Niko & Neuvonen, Samuli & Saari, Kari: Nuorten suhde etnisiin vähemmistöihin. S. 135–167. Teoksessa Puuronen, Vesa & Saari, Kari (toim.): *Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen ja oikeistopopulismi*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 2017.
- Eurobarometri 2014: Standard Eurobarometri 82. Kansalaismielipide Euroopan unionissa, syyskuu 2014. Kansallinen raportti: Suomi. Bryssel: Euroopan komissio, 2014.
- Greussing, Esther & Boomgaarden, Hajo G.: Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe's 2015 refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 43 (2017): 11, 1749–1774. DOI: 10.1080/1369183X.2017.1282813
- Horsti, Karina & Nikunen, Kaarina: The ethics of hospitality in changing journalism: A response to the rise of the anti-immigrant movement in Finnish media publicity. *European Journal of Cultural Studies* 16 (2013): 4, 489–504.
- Ilta-lehti 10.10.2015. IL-gallupin enemmistö: Maahan-tuloa rajoitettava. (Artikkeli perustuu Ilta-lehden ei silti välttämättä kerro nuorten asenteesta maahanmuuttajia kohtaan. (Ks. Myllyniemi 2017, 77.) Tutkimuksessamme osa vastaajista katsoi turvapaikanhakijoiden olevan kulttuurisesti niin erilaisista lähtökohdista, ettei heitä olisi syytä ottaa Suomeen. Tutkimuksemme vahvistaakin Nuorisobarometreissa esiin tuotua näkemystä asenteiden kaksinaistaumisesta nuorten joukossa.
- Taloustutkimus Oy:llä 5.–8.10.2015 teettämään tutkimukseen, jonka kohdejoukkona oli Suomen 15–79-vuotias väestö; vastaajia 1 124.)
- Jauhiainen, Jussi J.: Turvapaikanhakijoiden tulo Euroopan unioniin ja Suomeen vuonna 2015. S. 19–30. Teoksessa Jussi S. Jauhiainen (toim.): *Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa*. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitos, 2017. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>
- Karlsson, Klas-Göran: Historiedidaktik: begrepp, teori och analys. S. 21–66. Teoksessa Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (toim.): *Historian är nu. En introduktion till historiedidaktiken*. Lund: Studentlitteratur, 2004.
- Koistinen, Lotta: Vastanottokeskukset, onnistuneet käytännöt ja turvapaikanhakijoiden kokemukset. S. 49–64. Teoksessa Jussi S. Jauhiainen (toim.): *Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa*. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitos, 2017. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>
- Maahanmuuttovirasto 2014a: Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön tilastokatsaus 27.1.2014. http://docreader.readspeaker.com/docreader/?cid=brzou&lang=fi-fi&url=www.migri.fi%2fdownload%2f50417_Tilastokatsaus_turvapaikka_asiat_2013.pdf%3f4e6436108e05d588
- Maahanmuuttovirasto 2014b: Turvapaikanhakijat kansalaisuussittain 2014. http://docreader.readspeaker.com/docreader/?cid=brzou&lang=fi-fi&url=www.migri.fi%2fdownload%2f50498_Tp-hakijat_tammi_2014.pdf%3f908c780e8e05d588
- Maahanmuuttovirasto 2015: Turvapaikka- ja pakolaistilasto 2015. http://www.migri.fi/download/64990_Tp-hakijat_2015.pdf%6617630e8e05d588
- Maahanmuuttovirasto 2017: Maahanmuuttoviraston oleskelulupaa, kansainvälistä suojelua, kansalaisuutta ja maasta poistumista koskevat hakemukset (päivitetty 6.10.2017). <http://tilastot.migri.fi/#applicat>

- ions?start=550&end=550
- Maasilta, Mari: Perinteinen ja sosiaalinen media ruokivat toisiaan. S. 23–51. Teoksessa Mari Maasilta (toim.): Maahanmuutto, mediat ja eduskuntavaalit. Tampere: Tampere University Press, 2012.
- Mehtäläinen, Jouko & Niilo-Rämä, Mikko & Nissinen, Virva: Nuorten näkemys Euroopasta nyt ja lähitulevaisuudessa. Kansainvälisen ICCS 2016 -tutkimuksen Eurooppa-arviointi. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 2017.
- Myllyniemi, Sami: Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 2015.
- Myllyniemi, Sami: Katse tulevaisuuteen. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto, 2017.
- Mähönen, Tuuli Anna & Celikkol, Göksu: Suomi kansainvälistyy – entä sitten? Nuorten reaktioita kasvavaan kulttuuriseen moninaisuuteen. S. 123–135. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.): Katse tulevaisuuteen. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto, 2017.
- Opetushallitus 2003: Lukion opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus, 2003.
- Opetushallitus 2004: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus, 2004.
- Opetushallitus 2014: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus, 2014.
- Opetushallitus 2015: Lukion opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus, 2015.
- Pantti, Mervi: "Despicable, Disgusting, Repulsive!!!" Public Emotions and Moralities in Online Discussions About Violence Towards Refugees. *Javnost – The Public*, 23 (2016): 4, 363–381. DOI: 10.1080/13183222.2016.1248099.
- Puustinen, Alisa & Raisio, Harri & Kokki, Esa & Luhta, Joonas: Kansalaismielipide: Turvapaikanhakijat ja turvapaikkapolitiikka. Helsinki: Sisäministeriö, 2017.
- Rantala, Jukka: The Reflection of a Warlike Historical Culture in the Attitudes of Finnish Youths. *Journal of Social Science Education* 10 (2011): 4, 41–49.
- Rantala, Jukka: Lapset historiaikulttuurin kuluttajina. Helsinki: Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2012.
- Rüsen, Jörn: Historical Consciousness: Narrative Structure, Moral Function, and Ontogenetic Development. S. 63–85. Teoksessa Seixas, Peter (toim.): *Theorizing Historical Consciousness*. Toronto: University of Toronto Press, 2004.
- Sakki, Inari & Pettersson, Katarina: Discursive constructions of otherness in populist radical right political blogs. *European Journal of Social Psychology* 46 (2016): 2, 156–170.
- Sakki, Inari & Hakoköngäs, Eemeli & Pettersson, Katarina: Past and Present Nationalist Political Rhetoric in Finland: Changes and Continuities. *Journal of Language and Social Psychology* 2017. DOI: <https://doi.org/10.1177/0261927X17706945>.
- Smeeke, Anouk & Verkuyten, Maykel: The presence of the past: Identity continuity and group dynamics. *European review of Social Psychology* 26 (2015): 1, 162–202. DOI:10.1080/10463283.2015.1112653
- Sumuvuori, Johanna & Vähäsöyrinki, Annukka & Eerolainen, Tiina & Lindvall, Jenni & Pasternak, Ruth & Syrjälä, Mirja & Talvela, Aurelia: Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä. Vertaileva selvitys Helsingin Sanomien ja Aamulehden (FI), The Guardianin ja The Timesin (UK) sekä Le Soirin ja De Morgenin (BE) julkaisemista teksteistä aikavälillä 1.–31.1.2016. London: The Finnish Institute in London, 2016.
- Suomen Kuvalehti 14.1.2016. Joka neljäs suomalainen kannattaa katupartioita.
- Suoninen, Annika & Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari: Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos, 2010.
- Torsti, Pilvi: Suomalaiset ja historia. Helsinki: Gaudeamus, 2012.
- Virta, Arja: Bridging History Education and the Diversity of Historical Cultures. S. 63–83. Teoksessa Elmersjö, Henrik Åström & Clark, Anna & Vinter, Monika (toim.): *International Perspectives on Teaching Rival Histories. Pedagogical Responses to Contested Narratives and the History Wars*. London: Palgrave Macmillan, 2017.
- Wolnik, Kevin & Busse, Britta & Tholen, Jochen & Yndigegn, Carsten & Levinsen, Klaus & Saari, Kari & Puuronen, Vesa: The long shadows of the difficult past? How young people in Denmark, Finland and Germany remember WWII. *Journal of Youth Studies* 20 (2017): 2, 162–179. DOI: 10.1080/13676261.2016.1206866.

ENGLISH SUMMARY

Jukka Rantala & Anna Veijola: Finnish high school students' views on the historical parallels used in the public discussion about refugees and asylum seekers (Suomalaisnuorten näkemykset turvapaikanhakijakeskustelussa esitettyihin historiallisiin rinnastuksiin)

One of the aims of history education in schools is to provide tools for understanding the present and for reflecting on the future. To achieve this goal, students need to understand how history is used in society. In autumn 2015, an unprecedented number of asylum seekers arrived in Finland, prompting much media discussion about the phenomenon of immigration. Some of the texts (e.g. in newspapers) dealt with asylum seekers or refugees in the light of Finnish history. There were texts in which immigration was equated with

Finnish war children who were sent to Sweden and Denmark or with Karelian evacuees during the Second World War. For this research we created a document-based task consisting of three newspaper items and one screen shot from a digital newspaper forum. In all these texts the past was reflected in the present. The texts were read by high school students (n=131) in five different schools. They then answered two questions: firstly, how was history used in the texts, and secondly, in the light of history, should refugees be allowed into Finland. In this article, we observe high school students' views on the use of the past to justify present politics.

Keywords: asylum seekers, refugees, Finland, historical consciousness.